

คุณลักษณะของนักการเมืองไทยที่มี สายสัมพันธ์แบบตระกูลการเมือง (The Characteristics of Thai Dynastic Politicians)

สตีเฟน ธนาวิโรจน์*

บทคัดย่อ

การสืบทอดอำนาจทางการเมืองจากรุ่นสู่รุ่นในวงศ์ตระกูลผู้นำทางการเมืองหรือที่เรียกว่า “ตระกูลนักการเมือง (Political Dynasty)” นั้น เป็นปรากฏการณ์ที่พบเห็นเป็นเรื่องปกติในประเทศประชาธิปไตย บทความนี้มีวัตถุประสงค์หลักสามประการ คือ ประการแรก มุ่งตอบคำถามว่านักการเมืองที่มีสายสัมพันธ์แบบตระกูลการเมืองมีคุณสมบัติส่วนบุคคลแตกต่างจากนักการเมืองที่ไม่มีความสัมพันธ์แบบตระกูลการเมืองหรือไม่ ในเรื่องใดบ้าง ประการที่สอง นำเสนอผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบประสบการณ์ก่อนได้รับเลือกตั้งของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีและที่ไม่มีความสัมพันธ์แบบตระกูลนักการเมือง ประการที่สาม ทำการวิเคราะห์เพื่อหาคำตอบว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีหรือไม่มีความสัมพันธ์แบบตระกูลนักการเมืองได้รับการเลือกตั้งเข้ามาเป็นจำนวนมากเป็นพิเศษในบางภูมิภาคหรือไม่ และมีความแตกต่างกันมากน้อยเพียงใดระหว่างเขต

* นักวิชาการ สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า

เลือกตั้งในกรุงเทพฯและต่างจังหวัด อาศัยวิธีการวิจัยเชิงปริมาณทำการสำรวจและรวบรวมข้อมูลนักการเมืองที่มีความสัมพันธ์แบบตระกูลการเมืองจากผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม พ.ศ. 2554 บทความนี้ยืนยันว่านักการเมืองที่มีสายสัมพันธ์แบบตระกูลการเมืองโดยภาพรวมมีความแตกต่างจากนักการเมืองที่มีสายสัมพันธ์แบบตระกูลการเมืองทั้งในเรื่องเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ก่อนได้รับการเลือกตั้ง ข้อค้นพบของบทความนี้แสดงให้เห็นว่าการดำรงอยู่ของตระกูลนักการเมืองในการเมืองเรื่องการเลือกตั้งของไทยนั้นเป็นพลวัต และกำลังมีการเปลี่ยนแปลงไปสู่รูปแบบที่สลับซับซ้อนมากกว่าในอดีต ดังนั้น การวิเคราะห์ข้อมูลโดยอาศัยข้อมูลโดยการขยายขอบเขตการพิจารณาเรื่องตระกูลนักการเมืองให้กว้างออกไปโดยครอบคลุมถึงการมีสายสัมพันธ์แบบตระกูลการเมืองของนักการเมืองในการเมืองแบบอื่นๆ เช่น วุฒิสภา องค์การปกครองท้องถิ่น จึงมีความสำคัญต่อการเข้าใจบทบาทและอิทธิพลของตระกูลนักการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทยที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: ตระกูลนักการเมือง, นักการเมืองที่มีสายสัมพันธ์แบบตระกูลการเมือง, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของไทย

Abstract

The existence of political dynasties, a sequence of political leaders considered members of the same family, in democratic country has been known for a long time. The purpose in examining these topics is three-fold: 1) to explain whether the socio-economic backgrounds of Thai dynastic politicians are different to those of the non-dynastic distinctions 2) to investigate experiences before becoming a House of Representatives member of these two groups of politicians and 3) to compare number and proportion of dynastic politicians by regions and between Bangkok and non-Bangkok constituencies. Relying on a quantitative method of examination using a data constructed from the 24th House of Representatives

database, this article found distinctions between Thai dynastic and non-dynastic politicians in terms of gender, age, level of education, and politico-economic experiences. This article also asserted that the existence of political dynasties in the politics of House election in Thailand is dynamic and more complicated than in the past. Thus, further analysis expanding to cover dynastic politicians in other political institutions such as the Senate and the local government is required in order to understand even more clearly about the role and political power of dynastic politicians in the democratic polity of Thailand.

Keywords: Political dynasties, Dynastic politicians, Members of the House of Representatives in Thailand

บทนำ

ความยากลำบากในการสืบทอดอำนาจทางการเมืองของนักการเมืองรุ่นลูก (รุ่นหลาน) และความพ่ายแพ้ในสนามเลือกตั้งของตระกูลนักการเมืองใหญ่ บางตระกูล เช่น ตระกูลคุณปลื้ม ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรปี 2550 ตระกูลฉายแสงและตันเจริญในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรปี 2554 ทำให้นักวิชาการจำนวนหนึ่งเริ่มตั้งคำถามกับอิทธิพลและบทบาทของตระกูลนักการเมืองเก่าๆ ที่มีผลต่อชัยชนะในการเลือกตั้ง (ดู ประชาไท, 20 กรกฎาคม 2554) ในขณะที่ภาพของการกำกับและควบคุมพรรคการเมือง (อย่างเบ็ดเสร็จ) ของตระกูลนักการเมืองในพรรคการเมืองใหญ่หลายพรรค เช่น ตระกูลชินวัตร ในพรรคเพื่อไทย ตระกูลศิลาปอชาในพรรคชาติไทยพัฒนา ตระกูลชิดชอบในพรรคภูมิใจไทย และตระกูลคุณปลื้มในพรรคพลังชล ในการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม พ.ศ. 2554 กลับสะท้อนภาพความต่อเนื่องของบทบาทและอิทธิพลของตระกูลนักการเมืองใหญ่ๆ ที่มีต่อกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศไทย ยิ่งไปกว่านั้น ผลการศึกษาล่าสุดเกี่ยวกับพัฒนาการของตระกูลนักการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทย ยืนยันข้อมูลที่หนักแน่นว่าบทบาท

และอิทธิพลของตระกูลการเมืองเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับการเมืองเรื่องการเลือกตั้งของประเทศไทยมากกว่าสามทศวรรษ และยังไม่มียุคที่ท้าวว่าจะหมดไปโดยง่าย (สถิตธรรณานิธิโชติ, 2556; Stithorn Thananithichot, 2014) การหาคำตอบว่า ตระกูลนักการเมืองซึ่งกุมอำนาจทางการเมืองไทยเป็นใครมาจากไหน น่าจะทำให้ภาพความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองเรื่องการเลือกตั้งของไทยมีความคมชัดยิ่งขึ้น

งานวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมการเลือกตั้งในอดีตของไทยจำนวนมากยืนยันข้อค้นพบที่ค่อนข้างจะสอดคล้องกันว่าคุณสมบัติส่วนตัวและความสามารถของนักการเมือง เช่น ความรู้ทางวิชาการ วิสัยทัศน์ในการมองและกำหนดทิศทางของประเทศ (ทั้งในเชิงอุดมการณ์และในแง่ประเด็นปัญหา) ทักษะในการตัดสินใจเกี่ยวกับนโยบาย และประสบการณ์ทางการเมืองเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกผู้สมัครของประชาชน (ถวิลวดี บุรีกุล, 2554) คุณสมบัติเหล่านี้จากการศึกษาเกี่ยวกับชนชั้นนำและตระกูลการเมืองในหลายประเทศพบว่า มักจะมีอยู่ในตัวนักการเมืองที่เป็นสมาชิกของตระกูลการเมือง โดยเฉพาะตระกูลที่มีความเก่าแก่และมีบทบาททางการเมืองอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากตระกูลนักการเมืองเหล่านี้มักมีฐานะของการเป็นชนชั้นนำในสังคม (Putnam, 1976; Higley and Burton, 2006) ซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มทางสังคมที่มีโอกาสดีกว่าคนกลุ่มอื่นๆ ในการแสดงออกและเรียนรู้ทางการเมือง จนสามารถสั่งสม ป่มเพาะและถ่ายทอดคุณสมบัติของผู้นำทางการเมืองภายในกลุ่มของตน ผ่านการได้รับการศึกษาที่ดีมีคุณภาพ และการมีประสบการณ์โดยตรงในการเข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรมและการตัดสินใจสำคัญๆ ทางการเมือง (Asako et al., 2010; Dal Bo et al., 2009; Feinstein, 2010) นักการเมืองที่เป็นสมาชิกในตระกูลการเมืองจึงน่าจะมีคุณสมบัติส่วนตัวและประสบการณ์ก่อนลงเล่นการเมืองที่แตกต่างไปจากนักการเมืองอื่นๆ ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกตระกูลการเมือง และการเป็นสมาชิกในตระกูลการเมืองก็น่าจะมีผลต่อการได้รับการเลือกตั้งของนักการเมืองไทยไม่โดยตรงก็โดยอ้อม

บทความนี้มุ่งอธิบายคุณลักษณะที่แตกต่างกันระหว่างนักการเมืองไทยที่มีและไม่มีสายสัมพันธ์แบบตระกูลการเมือง โดยอาศัยระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณทำการสำรวจ รวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลนักการเมืองที่มีความสัมพันธ์

แบบตระกูลการเมืองจากผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม พ.ศ. 2554 และแบ่งการนำเสนอผลการศึกษาในบทความนี้แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนแรก มุ่งตอบคำถามว่านักการเมืองที่มีสายสัมพันธ์แบบตระกูลการเมือง มีภูมิหลังทางเศรษฐกิจและสังคมแตกต่างจากนักการเมืองที่ไม่มีความสัมพันธ์แบบตระกูลการเมืองหรือไม่ ในเรื่องใดบ้าง ส่วนที่สอง นำเสนอผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบประสบการณ์ก่อนได้รับเลือกตั้งของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีและที่ไม่มีความสัมพันธ์แบบตระกูลการเมือง ส่วนที่สาม ทำการวิเคราะห์เพื่อหาคำตอบว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีหรือไม่มีความสัมพันธ์แบบตระกูลการเมืองได้รับการเลือกตั้งเข้ามาเป็นจำนวนมากเป็นพิเศษในบางภูมิภาคหรือไม่ และมีความแตกต่างกันมากน้อยเพียงใดระหว่างเขตเลือกตั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด

ตระกูลนักการเมืองในระบบประชาธิปไตยของประเทศต่างๆ

จากการสำรวจงานวิจัยในต่างประเทศพบว่า ตระกูลการเมืองเป็นปรากฏการณ์ที่ดำรงอยู่ควบคู่กับการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตยของหลายประเทศทั่วโลกมาเป็นเวลาช้านาน การศึกษาของ Hess (1966, p. 1) ซึ่งเป็นการสำรวจข้อมูลสมาชิกรัฐสภาของสหรัฐอเมริกาตั้งแต่ ค.ศ. 1774 ถึงกลางทศวรรษที่ 1960 พบว่า มีตระกูลการเมืองราว 700 ตระกูลที่มีสมาชิกในตระกูลตั้งแต่สองคนขึ้นไปเคยดำรงตำแหน่งในสภาคองเกรส (Congress) นับรวมจำนวนได้เกือบ 1,700 คน จากจำนวนสมาชิกรัฐสภาทั้งหมด 10,000 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 17 ถึงแม้ว่าสัดส่วนของสมาชิกรัฐสภาที่มีความสัมพันธ์ในลักษณะตระกูลการเมืองดังกล่าวจะมีแนวโน้มลดลง (Clubok, Wilensky and Berghorn, 1969) อย่างไรก็ตาม จากผลการศึกษาเมื่อไม่นานมานี้ของ Dal Bo et al. (2009) ยังคงพบข้อมูลที่น่าสนใจว่ามีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (House of Representatives) ของสหรัฐอเมริกากว่าร้อยละ 7 ที่สามารถถูกจัดอยู่ในกลุ่มนักการเมืองที่มีความสัมพันธ์แบบตระกูลการเมืองได้ สัดส่วนของนักการเมืองประเภทนี้ในสภาผู้แทนราษฎรที่ใกล้เคียงกันยังพบในประเทศอาร์เจนติน่าที่พบว่า สัดส่วนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีความสัมพันธ์กันในแบบตระกูลการเมืองมีประมาณร้อยละ 10 (Rossi, 2009)

นอกจากนี้ บทบาทของตระกูลการเมืองดูเหมือนว่าจะปรากฏเด่นชัดมากในบางประเทศ เช่น จากการสำรวจข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของญี่ปุ่นในช่วงระหว่าง ค.ศ. 1970 – 2000 พบว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีความสัมพันธ์กันในลักษณะตระกูลการเมืองมีถึงประมาณหนึ่งในสามของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมด (Asako et al., 2010; Ishibashi and Reed, 1992; Taniguchi, 2008) ในเม็กซิโก สัดส่วนของนักการเมืองประเภทนี้มีประมาณร้อยละ 20-40 (Camp, 1982, 1995) ใกล้เคียงกับสัดส่วนของนักการเมืองที่มีความสัมพันธ์แบบตระกูลการเมืองในรัฐสภาของประเทศอินเดีย และฟิลิปปินส์ (Mendoza et al., 2012) ในขณะที่ในการเมืองของประเทศอิตาลีก็ปรากฏข้อมูลชัดเจนว่า มีนักการเมืองที่มีชื่อเสียงจำนวนมากเป็นผู้ที่มีความสัมพันธ์แบบเครือญาติกับนักธุรกิจในบริษัทขนาดใหญ่และนักการเมืองคนอื่น ๆ (Asquer and Calderoni, 2011) ความวิตกกังวลในเรื่องการสืบทอดอำนาจทางการเมืองผ่านอิทธิพลและบทบาทของตระกูลการเมืองจึงมิได้จำกัดอยู่เพียงเรื่องชนชั้นเท่านั้น แต่ยังเชื่อมโยงกับประเด็นเรื่อง “ผลประโยชน์ทับซ้อน” (Conflict of Interest) ซึ่งเกิดการเข้าไปมีอำนาจอย่างต่อเนื่องในกระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะของตระกูลการเมืองบางตระกูลอีกด้วย (Hutchcroft, 1998; McCoy, 1994; Phillips, 2004)

อิทธิพลของตระกูลการเมืองบางกลุ่มในกระบวนการนโยบายสาธารณะมักนำไปสู่การกำหนดหรือปฏิบัติใช้นโยบายสาธารณะที่คำนึงถึงผลประโยชน์ของคนเฉพาะกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มที่มีผลประโยชน์เกี่ยวข้องกับตระกูลของนักการเมืองเหล่านั้น ดังที่อาซาโกะและคณะ (2012) พบในกรณีของญี่ปุ่นว่า นักการเมืองที่มีความสัมพันธ์แบบตระกูลการเมืองมีแนวโน้มที่จะมีศักยภาพในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจต่ำกว่านักการเมืองที่ไม่มีความสัมพันธ์แบบตระกูล เนื่องจากนักการเมืองที่มีความสัมพันธ์แบบตระกูลการเมืองมักจะกระจายผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ (งบประมาณ) ไปยังประชาชนบางกลุ่มในเขตเลือกตั้งของตนเท่านั้น สายสัมพันธ์ในลักษณะตระกูลของนักการเมืองจึงอาจส่งผลในทางลบต่อคุณภาพของประชาธิปไตยและการพัฒนาเศรษฐกิจในระยะยาว

การศึกษาในบางประเทศ เช่น ฟิลิปปีนส์ พบว่า ความสัมพันธ์และอิทธิพลของตระกูลการเมืองทำให้การเมืองของฟิลิปปินส์พัฒนาไปสู่ระบบการเมืองที่ยึดถือตัวบุคคล ซึ่งมีผลเป็นการบั่นทอนการสร้างรัฐที่เข้มแข็ง และเป็นอุปสรรคต่อการคิดริเริ่มนโยบายที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนในวงกว้าง เนื่องจากการปฏิรูปเพื่อการพัฒนาสถาบันทางการเมืองและสถาบันทางเศรษฐกิจสำคัญๆ มักจะถูกปิดกั้นขัดขวางโดยสมาชิกของตระกูลการเมืองผู้ได้ประโยชน์จากสถานะความได้เปรียบของตน (Hedman and Sidel, 2000; Coronel et al., 2007) เน้นอนว่า การปิดกั้นขัดขวางดังกล่าวย่อมเป็นอุปสรรคต่อการกำเนิดและก่อตั้งอย่างยั่งยืนของบรรดาพรรคการเมืองต่างๆ ซึ่งในระบบประชาธิปไตยถือเป็นสถาบันทางการเมืองที่ทำหน้าที่เชื่อมโยงผลประโยชน์และความต้องการของประชาชนในเขตเลือกตั้งเข้าสู่กระบวนการนโยบายสาธารณะและการบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

อย่างไรก็ตาม การดำรงอยู่ของตระกูลการเมืองในการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้น ไม่ใช่หลักฐานยืนยันว่าอำนาจหรืออิทธิพลของนักการเมืองที่มาจากตระกูลเดียวกันจะตกทอดถึงกันไปโดยอัตโนมัติ แต่นักการเมืองที่มีสายสัมพันธ์ในลักษณะตระกูลการเมืองจะอาศัยปัจจัยความได้เปรียบของวงศ์ตระกูล เช่น ความมั่งคั่ง พรสวรรค์ ความนิยมในหมู่ประชาชน หรือภาพลักษณ์ (Dal Bo et al., 2009; Feinstein, 2010) เป็นตัวส่งเสริมให้ตนเองประสบความสำเร็จในเส้นทางการเมือง และสามารถส่งต่อความได้เปรียบดังกล่าวไปยังนักการเมืองรุ่นลูกรุ่นหลานต่อไป

ในกรณีของสหรัฐอเมริกา การศึกษาของดอลโบและคณะ (2009) แสดงให้เห็นว่าสมาชิกรัฐสภาที่ดำรงตำแหน่งหลายวาระมีความเป็นไปได้สูงที่จะมีเครือข่ายที่ได้รับการเลือกตั้งเข้ามาดำรงตำแหน่งเดียวกันอีกในอนาคต เนื่องจากความได้เปรียบในเรื่องชื่อเสียงของวงศ์ตระกูลและการอาศัยพึ่งพาเครื่องมือและกลไกทางการเมืองที่คนในตระกูลรุ่นก่อนๆ ได้วางรากฐานไว้ การศึกษาของฟายน์สไตน์ (2010, pp. 575-576) ได้สรุปและขยายความเพิ่มเติมว่านักการเมืองที่มีสายสัมพันธ์ในลักษณะตระกูลการเมืองนั้นมีความได้เปรียบในการเลือกตั้งอย่างน้อยในสองประการสำคัญ ประการแรกคือ ความได้เปรียบในเรื่องทุน (Capital

Advantages) ซึ่งในที่นี้หมายถึงรวมถึงทุนในรูปทรัพยากร บุคลากร และทักษะที่ นักการเมืองอาจได้รับมาในฐานะทายาททางการเมือง เช่น นักการเมืองที่เป็น ทายาทของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมักมีโอกาสดีในการเข้าถึงและสร้าง เครือข่ายความร่วมมือกับบุคลากรในองค์กรที่นักการเมืองในตระกูลรุ่นก่อนเคย เข้าไปทำงานอยู่ ความสัมพันธ์ตรงนี้มีส่วนช่วยให้การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ของทายาททางการเมืองมีประสิทธิภาพมากขึ้น และมีโอกาสดีในการได้รับการ สนับสนุนจากบุคคลที่มีชื่อเสียงและเครือข่ายต่างๆ ซึ่งอาจรวมถึงการได้รับการ สนับสนุนทางการเงินจากผู้บริจาคเงินกลุ่มต่างๆ ด้วย ประการที่สอง นักการเมือง ที่มีสายสัมพันธ์ในลักษณะตระกูลการเมืองมีความได้เปรียบในเรื่องการเป็น ที่รู้จักของประชาชนในเขตเลือกตั้ง โดยเฉพาะหากนักการเมืองรุ่นก่อนๆ สามารถ สร้างความเชื่อถือศรัทธาจนตระกูลของตัวเองกลายเป็น “เครื่องหมายการค้า (Brand Name)” ที่เป็นที่รับรู้และจดจำได้ในวงกว้าง ส่งผลให้โอกาสที่นักการเมือง ผู้เข้ามาสืบทายาททางการเมืองจะได้รับการเลือกตั้งเปิดกว้างตั้งแต่ก้าว แรกที่ลงสมัครรับเลือกตั้ง

การทบทวนปรากฏการณ์การดำรงอยู่ของตระกูลนักการเมืองและผล กระทบที่เกิดขึ้นจากการศึกษาในต่างประเทศที่กล่าวมาสะท้อนว่า การศึกษาเพื่อ ทำความเข้าใจเกี่ยวกับการเกิดขึ้นและดำรงอยู่ของตระกูลนักการเมืองนั้นจำเป็นต้อง พิจารณาปัจจัยที่รอบด้าน ทั้งปัจจัยทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ที่เกี่ยวข้องกับ ตัวนักการเมืองเป็นรายบุคคลหรือรายตระกูลและปัจจัยเชิงสถาบัน และสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการมีอิทธิพลและการแสดงบทบาทของนักการเมือง และตระกูลนักการเมืองควบคู่กันไป ด้วยเหตุนี้ การตอบคำถามว่า ตระกูล นักการเมืองซึ่งกุมอำนาจทางการเมืองเป็นใครมาจากไหน? ในบริบทการเมืองไทย ที่เข้าใจง่ายและชัดเจนที่สุดจำเป็นต้องมีการวิเคราะห์เปรียบเทียบนักการเมือง ที่มีความสัมพันธ์แบบตระกูลการเมืองมีคุณสมบัติส่วนบุคคลแตกต่างจาก นักการเมืองที่ไม่มีความสัมพันธ์แบบตระกูลการเมืองหรือไม่ ในเรื่องใดบ้าง

เนื่องจากนักการเมืองที่มีสายสัมพันธ์ในลักษณะตระกูลการเมือง มักอาศัยปัจจัยความได้เปรียบและภาพลักษณ์ของวงศ์ตระกูล เป็นตัวส่งเสริมให้ ตนเองประสบความสำเร็จในเส้นทางการเมือง นักการเมืองที่มีสายสัมพันธ์

ในแบบตระกูลการเมือง โดยเฉพาะในประเทศไทยจึงน่าจะมีความแตกต่างจากนักการเมืองที่ไม่มีความสัมพันธ์แบบตระกูลการเมืองอย่างน้อยในเรื่องภูมิหลังทางเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ เพศ อายุ และระดับการศึกษา และประสบการณ์ก่อนได้รับการเลือกตั้ง ได้แก่ การเคยเป็นนักธุรกิจ และการเคยเป็นนักการเมืองท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการดำรงอยู่ของตระกูลนักการเมืองในการเมืองเรื่องการเลือกตั้งของไทยเป็นปรากฏการณ์ที่พบเห็นได้ทั่วไปในทุกภูมิภาค (สถิตธรรณานิธิโชติ, 2556; Stithorn Thananithichot, 2014) สัดส่วนของนักการเมืองที่มีและไม่มีสายสัมพันธ์ในแบบตระกูลนักการเมืองในภูมิภาคต่างๆ จึงไม่น่าจะแตกต่างกันมากนัก

การทดสอบสมมติฐานข้างต้นในบทความนี้ อาศัยระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Method) ทำการวิเคราะห์ข้อมูล “ตระกูลนักการเมืองไทยในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 2554” ที่ผู้เขียนพัฒนาขึ้นโดยการลงรหัสและบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับนักการเมืองที่ได้รับการเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม พ.ศ. 2554 จำนวน 500 คน ในเรื่องต่อไปนี้

1. ภูมิหลังทางเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ก่อนได้รับการเลือกตั้ง (เช่น เคยเป็นนักธุรกิจ เคยเป็นนักการเมืองท้องถิ่น)
2. ข้อมูลเชิงบริบท ได้แก่ ภูมิภาค ความเป็นเมือง-ชนบทของเขตเลือกตั้ง
3. การเป็นนักการเมืองที่มีสายสัมพันธ์หรือไม่มีความสัมพันธ์แบบตระกูลการเมือง

การลงรหัสและบันทึกข้อมูลในประเด็นดังกล่าว อาศัยข้อมูลประวัติสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 24 ที่มีการเก็บรวบรวมโดยสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรเป็นหลัก และมีการทวนสอบข้อมูล รวมถึงเพิ่มเติมรายละเอียดของข้อมูลให้ครบถ้วนมากขึ้นโดยอาศัยข้อมูลเกี่ยวกับนักการเมืองและผลการเลือกตั้งซึ่งมีการรวบรวมไว้ในฐานข้อมูลของหน่วยงานและเว็บไซต์ต่างๆ เช่น สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง สถาบันพระปกเกล้า ศูนย์ข้อมูลการเมืองไทย เป็นต้น ข้อมูลที่ได้พัฒนาขึ้นดังกล่าวถูกนำไปใช้เป็นตัวแปร (Variable) สำหรับการวิเคราะห์ทาง

สถิติ (Statistical Analysis) โดยอาศัยการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยตาราง แผนภูมิ และการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรครั้งละสองตัว (Bivariate Analysis) ทำการทดสอบความเหมือน (หรือแตกต่างกัน) ของตัวแปร (Test of Homogeneity) ด้วยสถิติไคสแควร์ (Chi-Square) และการวิเคราะห์ ANOVA และการทดสอบความเข้มแข็ง (Strength) และทิศทาง (Direction) ของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยสถิติแกมมา (Gamma) และ Eta โดยพิจารณาตามความเหมาะสมกับระดับการวัดตัวแปร (Level of Measurement) เพื่อเปรียบเทียบภูมิหลังทางเศรษฐกิจและสังคม (ได้แก่ เพศ อายุ และระดับการศึกษา) ประสบการณ์ก่อนได้รับการเลือกตั้ง (ได้แก่ เคยเป็นนักธุรกิจ เคยเป็นนักการเมืองท้องถิ่น เคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร) และพื้นที่ที่ได้รับการเลือกตั้ง (ได้แก่ ภูมิภาค และกรุงเทพฯ-ต่างจังหวัด) ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 24 ที่มีสายสัมพันธ์แบบตระกูลการเมืองและที่ไม่มีสายสัมพันธ์แบบตระกูลการเมือง

ภูมิหลังทางเศรษฐกิจและสังคมของนักการเมืองที่มีสายสัมพันธ์แบบตระกูลการเมือง

ความสัมพันธ์ระหว่างการเป็นสมาชิกในตระกูลนักการเมืองกับภูมิหลังทางเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิกรัฐสภาอาจมีความแตกต่างกันไปในแต่ละสังคม ในบางประเทศ เช่น อินเดีย การศึกษาของแพทริค เฟรนช์ (2011) แสดงให้เห็นว่า สายสัมพันธ์แบบตระกูลการเมืองเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ให้นักการเมือง ผู้หญิงและนักการเมืองที่มีอายุน้อยได้รับการเลือกตั้ง กล่าวคือ จากการวิเคราะห์ข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (Lok Sabha หรือ House of the People) ชุดที่ 15 ของอินเดีย เฟรนช์ ค้นพบว่า ร้อยละ 69.5 ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้หญิงในสภาชุดดังกล่าวเป็นนักการเมืองที่มีสายสัมพันธ์แบบตระกูล ซึ่งเป็นสัดส่วนที่ใกล้เคียงกับข้อมูลในเรื่องอายุที่เฟรนช์พบว่า มากกว่าสองในสามของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีอายุน้อยกว่า 40 ปี ในสภาชุดเดียวกันนี้เป็นทายาทของตระกูลนักการเมือง (French, 2011) อย่างไรก็ตาม ในประเทศที่มีสัดส่วนของนักการเมืองผู้หญิงน้อยมาก เช่น ญี่ปุ่นงานวิจัยของอาซาโกะ พบว่า ในช่วงระหว่าง ค.ศ. 1996-2007 (พ.ศ. 2539-2550) นักการเมืองญี่ปุ่นมากกว่าร้อยละ 90 เป็นผู้ชาย และไม่มีหลักฐานใดๆ ที่แสดงให้เห็นว่าการเป็นบุตรสาวของนักการเมือง

จะมีส่วนทำให้นักการเมืองผู้หญิงได้รับเลือกตั้ง กล่าวคือ ในบรรดานักการเมืองที่มีสายสัมพันธ์แบบตระกูลในช่วงเวลาดังกล่าวจำนวน 120 คน มีนักการเมืองที่เป็นผู้หญิงเพียง 3 คน เท่านั้น (Asako et al., 2010, p. 20)

ในกรณีของไทย งานวิจัยในชุดประมวลข้อมูลนักการเมืองถิ่นของสถาบันพระปกเกล้า ค้นพบอย่างค่อนข้างจะสอดคล้องกันในหลายจังหวัดว่าการเป็นคู่สมรสหรือญาติของนักการเมืองเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้นักการเมืองผู้หญิง ซึ่งโดยทั่วไปมักมีจำนวนน้อยกว่านักการเมืองผู้ชายอยู่แล้วได้รับเลือกตั้งในการเลือกตั้งระดับชาติ (ประเทือง ม่วงอ่อน, 2556; รัฎฐา เมธีโภคพงษ์ และวีระเลิศสมพร, 2551; สมเดช นิลพันธุ์, 2556) ดังนั้น เมื่อพิจารณาสัดส่วนนักการเมืองไทยที่มีสายสัมพันธ์แบบตระกูลเปรียบเทียบกับนักการเมืองที่ไม่มีสายสัมพันธ์แบบตระกูลแล้ว จึงมีความเป็นไปได้ว่า

1. สัดส่วนของนักการเมืองผู้หญิงในกลุ่มนักการเมืองที่มีสายสัมพันธ์แบบตระกูลน่าจะมากกว่าสัดส่วนของนักการเมืองผู้หญิงในกลุ่มนักการเมืองที่ไม่มีสายสัมพันธ์แบบตระกูลการเมือง
2. นักการเมืองผู้หญิงส่วนใหญ่ในสภาผู้แทนราษฎรไทยน่าจะเป็นนักการเมืองที่มาจากตระกูลการเมือง
3. นักการเมืองที่มีสายสัมพันธ์แบบตระกูลการเมืองน่าจะมีความอายุน้อยกว่านักการเมืองที่ไม่มีสายสัมพันธ์แบบตระกูล
4. นักการเมืองที่มีอายุน้อยๆ ส่วนใหญ่น่าจะเป็นนักการเมืองที่เป็นสมาชิกของตระกูลการเมือง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยตาราง แผนภูมิ และการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรครั้งละสองตัว (Bivariate Analysis) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างนักการเมืองที่มีสายสัมพันธ์แบบตระกูลการเมืองและนักการเมืองที่ไม่มีสายสัมพันธ์แบบตระกูลการเมืองในเรื่องภูมิหลังทางเศรษฐกิจและสังคม ดังตารางที่ 1 ยืนยันว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ได้รับการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม พ.ศ. 2554 ที่มีสายสัมพันธ์แบบตระกูลการเมืองมีความแตกต่างจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ไม่มีสายสัมพันธ์แบบตระกูลการเมืองในเรื่องเพศและอายุ อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติ โดยเพศกับการมีหรือไม่มีสายสัมพันธ์แบบ

ตระกูลการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีความสัมพันธ์ในทิศทางที่ผกผันกัน และเป็นความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง ($\text{Gamma} = -.553$) ในขณะที่อายุกับสายสัมพันธ์แบบตระกูลการเมืองมีความสัมพันธ์ในทิศทางที่แปรผันตามกัน และเป็นความสัมพันธ์กันในระดับที่อ่อนมาก ($\text{Eta} = 0.083$) ตามที่ปรากฏข้อมูลว่าในบรรดาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีสายสัมพันธ์แบบตระกูลทั้งหมดนั้น ประมาณหนึ่งในสี่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้หญิง ในขณะที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ไม่มีสายสัมพันธ์แบบตระกูลการเมืองที่เป็นเพศหญิง มีเพียงร้อยละ 9 เท่านั้น นอกจากนี้ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีสายสัมพันธ์แบบตระกูลการเมืองมีอายุเฉลี่ยน้อยกว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ไม่มีสายสัมพันธ์แบบตระกูลการเมืองประมาณ 1.77 ปี

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบความแตกต่างในเรื่องเพศและอายุเฉลี่ยของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เป็นและไม่เป็นสมาชิกในตระกูลการเมือง

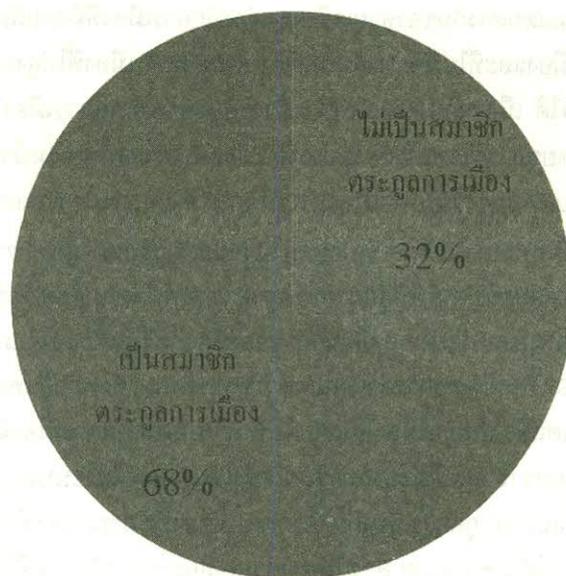
	ไม่เป็นสมาชิก ในตระกูล การเมือง	เป็นสมาชิก ในตระกูล การเมือง	Sig.	
เพศ			***	Gamma = -.553
ชาย	91.0	74.4		
หญิง	9.0	25.6		
อายุ				
อายุเฉลี่ย (500 คน)	53.74	51.97	*	Eta = .083
อายุเฉลี่ย (375 คน)	52.81	48.98	***	Eta = .202

* นัยยะสำคัญทางสถิติ (Sig.) ตัวแปรเพศใช้สถิติไคสแควร์ (Chi-Square Test) โดย *** หมายถึง นักการเมืองที่มีสายสัมพันธ์แบบตระกูลการเมืองและนักการเมืองที่ไม่มีความสัมพันธ์แบบตระกูลการเมืองมีความแตกต่างกันในเรื่องเพศ อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($p < .01$)

** นัยยะสำคัญทางสถิติ (Sig.) ตัวแปรอายุอาศัยการทดสอบ ANOVA โดย *, *** หมายถึง นักการเมืองที่มีสายสัมพันธ์แบบตระกูลการเมืองและนักการเมืองที่ไม่มีความสัมพันธ์แบบตระกูลการเมืองมีความแตกต่างกันในเรื่องอายุ อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1 และ .01 ($p > .1, p < .01$) ตามลำดับ

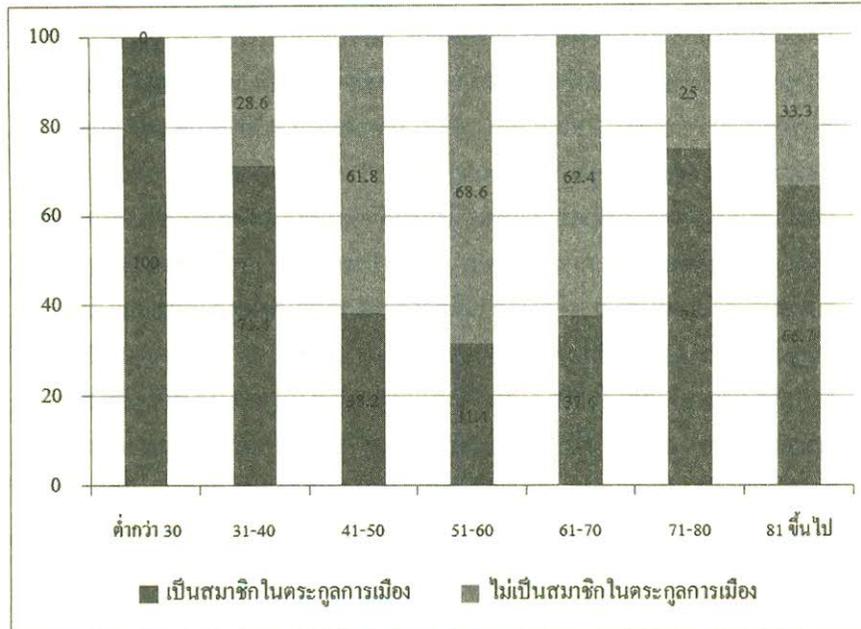
ความแตกต่างกันของอายุเฉลี่ยระหว่างนักการเมืองที่มีสายสัมพันธ์แบบตระกูลการเมืองและที่ไม่มีความสัมพันธ์แบบตระกูลการเมืองที่สูงมากนั้นเป็นเรื่องที่เข้าใจได้ เนื่องจากแบบแผนการดำรงอยู่ของตระกูลการเมืองในระบบอบประชาธิปไตยของประเทศไทย โดยเฉพาะตั้งแต่ประเทศไทยเริ่มนำระบบการเลือกตั้งแบบผสมมาใช้ นั้น ดำเนินไปในลักษณะที่นักการเมืองรุ่นเก่า (อาวุโส) ส่วนใหญ่ได้รักษาสถานะและบทบาทอยู่ในฐานะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ และสนับสนุนให้คู่สมรสหรือทายาทลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขต เมื่อนำอายุของนักการเมืองทั้งสองรุ่นมาเฉลี่ยกัน จึงสูงถึง 51.97 ปี แต่ถ้าทำการคำนวณเฉพาะอายุของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในระบบแบ่งเขตแล้ว นักการเมืองที่มีสายสัมพันธ์แบบตระกูลการเมืองมีอายุเฉลี่ย 48.98 ปี น้อยกว่าอายุเฉลี่ยของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในระบบแบ่งเขตที่ไม่มีสายสัมพันธ์แบบตระกูลการเมืองที่มาจากระบบเขต ประมาณ 3.83 ปี (ตารางที่ 1) หรืออาจกล่าวได้ว่าความแตกต่างกันของอายุเฉลี่ยระหว่างนักการเมืองสองกลุ่มเพิ่มขึ้นมากกว่าสองเท่า

นอกจากนี้ เมื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไปอีกก็จะพบว่า ในบรรดาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้หญิงที่ได้รับการเลือกตั้งเข้ามาเมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม 2554 ซึ่งมีอยู่ 80 คนนั้น มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากตระกูลการเมืองถึง 54 คน (ร้อยละ 67.8) ซึ่งเป็นจำนวนที่มากกว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้หญิงที่ไม่มีสายสัมพันธ์แบบตระกูลกกว่าสองเท่า (ภาพที่ 1)

ภาพที่ 1 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้หญิง
แยกตามการเป็นและไม่เป็นสมาชิกในตระกูลการเมือง

เมื่อทำการพิจารณาเปรียบเทียบข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามช่วงอายุ น่าสนใจว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีอายุต่ำกว่า 30 ปีซึ่งมีอยู่ 7 คนนั้นทั้งหมด (ร้อยละ 100) เป็นทายาทของตระกูลนักการเมือง และมากกว่าร้อยละ 70 ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีอายุระหว่าง 31-40 ปีเป็นนักการเมืองที่มีสายสัมพันธ์แบบตระกูล กล่าวให้ชัดยิ่งขึ้นก็คือ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทยที่มีอายุต่ำกว่า 40 ปีเกือบสามในสี่ (ร้อยละ 74.6) เป็นนักการเมืองที่มาจากตระกูลนักการเมือง (ภาพที่ 2)

ภาพที่ 2 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เป็นและไม่เป็นสมาชิกในตระกูลการเมือง แยกตามช่วงอายุ

ในเรื่องการศึกษา มีตัวอย่างภูมิหลังทางการศึกษาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรรุ่นใหม่หลายคนที่สะท้อนให้เห็นว่า ทายาทของตระกูลนักการเมืองเหล่านี้ได้รับการสนับสนุนส่งเสริมในเรื่องนี้มาเป็นอย่างดี เช่น นายณัฐวัชร บวรทัศน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขต 15 กรุงเทพมหานคร พรรคประชาธิปัตย์ บุตรชายของนายบัญญัติ บวรทัศน จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี คณะเศรษฐศาสตร์ ด้านการเงินการธนาคาร มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย ก่อนจะเรียนต่อจนสำเร็จประกาศนียบัตรชั้นสูงด้านการจัดการธุรกิจ (Business Management) จากมหาวิทยาลัยพลีมัธสหราชอาณาจักร (มิตซน, 15 กันยายน 2554) นายสุรชาติ เทียนทอง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขต 11 กรุงเทพมหานคร พรรคเพื่อไทย บุตรชายคนเล็กของนายเสนาะ เทียนทอง จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี

(เกียรตินิยม) ด้านการเงินและการจัดการ และปริญญาโท สาขาผู้นำองค์กร (Organizational Leadership) จากมหาวิทยาลัยจอร์ห์นสัน แอนด์ เวลส์ ประเทศสหรัฐอเมริกา (มติชน, 7 กันยายน 2554) นายเอกนัฏ พร้อมพันธุ์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขต 29 กรุงเทพมหานคร พรรคประชาธิปัตย์ บุตรชายนายพรเทพ เตชะไพบูลย์ อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหลายสมัยกับนางศรีสกุล พร้อมพันธุ์ (ซึ่งปัจจุบันได้สมรสใหม่กับนายสุเทพ เทือกสุบรรณ นักการเมืองคนสำคัญของพรรคประชาธิปัตย์) จบการศึกษาด้านวิศวกรรมศาสตร์ เศรษฐศาสตร์และบริหาร จากมหาวิทยาลัยอ็อกซ์ฟอร์ด สหราชอาณาจักร (มติชน, 27 กรกฎาคม 2554) นางสาว วิสาระดี เตชะธีราวัฒน์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขต 2 จังหวัดเชียงราย พรรคเพื่อไทย บุตรสาวนายวิสาร เตชะธีราวัฒน์ อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดเชียงรายหลายสมัย จบปริญญาตรีด้านเศรษฐศาสตร์ จากมหาวิทยาลัย วอลลองกอง ประเทศออสเตรเลีย และปริญญาโทสาขาคอมพิวเตอร์ระหว่างประเทศ จากมหาวิทยาลัยนอร์ทแทมเบีย สหราชอาณาจักร (ประชาชาติธุรกิจ, 8 กุมภาพันธ์ 2551) เป็นต้น ดังนั้น น่าจะทำให้คาดหมายได้ว่านักการเมืองที่มีสายสัมพันธ์แบบตระกูลการเมืองมีแนวโน้มที่จะมีสัดส่วนของนักการเมืองที่ได้รับการศึกษาระดับสูง มากกว่านักการเมืองที่ไม่มีสายสัมพันธ์แบบตระกูลการเมือง

ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่าระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับการมีหรือไม่มีสายสัมพันธ์แบบตระกูลนักการเมือง อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติ ถึงแม้ว่าความเข้มแข็งของความสัมพันธ์ดังกล่าวจะอยู่ในระดับอ่อน แต่ความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นความสัมพันธ์แบบแปรผันตามกัน ($\text{Gamma} = .149$) เมื่อนำไปพิจารณาร่วมกับสัดส่วนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่จบการศึกษาระดับปริญญาโท ซึ่งเป็นระดับการศึกษาของสมาชิกมากกว่าร้อยละ 60 (307 คน จาก 500 คน) ที่ปรากฏว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีสายสัมพันธ์แบบตระกูลนักการเมืองจบการศึกษาในระดับนี้ถึงเกือบร้อยละ 70 สูงกว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ไม่มีสายสัมพันธ์แบบตระกูลการเมืองและจบการศึกษาในระดับเดียวกัน มากกว่าร้อยละ 13 ทำให้เห็นทิศทางของความสัมพันธ์ที่สนับสนุนสมมติฐานที่ตั้งไว้เกี่ยวกับระดับการศึกษาของนักการเมืองที่มีสายสัมพันธ์แบบตระกูลที่น่าจะมีระดับโดยเฉลี่ยสูงกว่านักการเมืองที่ไม่มีสายสัมพันธ์แบบตระกูลได้ชัดเจนมากขึ้น

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบความแตกต่างในเรื่องระดับการศึกษา ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เป็นและไม่เป็นสมาชิกในตระกูลการเมือง

	ไม่เป็นสมาชิก ในตระกูล การเมือง	เป็นสมาชิก ในตระกูล การเมือง	Sig.	Gamma
การศึกษา			**	.149
ต่ำกว่าปริญญาตรี	2.1	2.4		
ปริญญาตรี	32.4	21.4		
ปริญญาโท	56.8	69.9		
ปริญญาเอก	8.7	6.3		

นัยยะสำคัญทางสถิติ (Sig.) ตัวแปรการศึกษาอาศัยการทดสอบไคสแควร์ (Chi-Square Test) โดย ** หมายถึง นักการเมืองที่มีสายสัมพันธ์แบบตระกูลการเมืองและนักการเมืองที่ไม่มีความสัมพันธ์แบบตระกูลการเมืองมีความแตกต่างกันในเรื่องระดับการศึกษา อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($p < .05$)

ประสบการณ์ของนักการเมืองที่มีสายสัมพันธ์แบบตระกูลการเมือง

ผลการศึกษาล่าสุดเกี่ยวกับพัฒนาการของตระกูลนักการเมืองในการเมือง เรื่องการเลือกตั้งของประเทศไทย แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีความสัมพันธ์แบบตระกูลการเมืองมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่การเลือกตั้งทั่วไปในปี 2522 และสะท้อนว่าการเพิ่มขึ้นของสัดส่วนดังกล่าวส่วนหนึ่ง (และเป็นส่วนสำคัญโดยเฉพาะในช่วงก่อนการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อปี 2544) เป็นผลมาจากการที่นักการเมืองที่มีภูมิลำเนาเป็นนักธุรกิจหรืออาจเรียกว่าเป็น “ตระกูลนักธุรกิจ” ทั้งระดับชาติและท้องถิ่นได้ผันตัวเองมาลงสมัครรับเลือกตั้งโดยตรงมากขึ้น (สตียร ธนานิธิโชติ, 2556; Stithorn Thananithichot, 2014) สอดคล้องกับการศึกษาเกี่ยวกับการสร้างทายาททางการเมืองของตระกูลการเมืองไทยก่อนปี 2540 ของธวัชชัย กฤติยาภิชาติกุล (2541) ที่พบว่า นักธุรกิจเป็นอาชีพของทายาททางการเมืองก่อนเข้าสู่วงการการเมืองมากที่สุด จึงมีความเป็นไปได้สูงที่เมื่อเปรียบเทียบภูมิลำเนาหลังเรื่องอาชีพก่อนได้รับเลือกตั้งระหว่างนักการเมืองไทยที่มีสายสัมพันธ์แบบตระกูลและนักการเมืองที่ไม่มีสายสัมพันธ์

แบบตระกูลแล้ว นักการเมืองที่มีสายสัมพันธ์แบบตระกูลที่เคยเป็นนักธุรกิจมาก่อนน่าจะมีสัดส่วนสูงกว่านักการเมืองที่ไม่มีสายสัมพันธ์แบบตระกูล

ในทางกลับกัน เนื่องจากนักการเมืองที่ไม่มีสายสัมพันธ์แบบตระกูลไม่มีความได้เปรียบในการลงสมัครรับการเลือกตั้งผ่านฐานอำนาจและทรัพยากรของตระกูลการเมือง การเติบโตทางการเมืองของนักการเมืองประเภทนี้จึงต้องอาศัยการไต่เต้า ยกฐานะ และสร้างเครือข่ายฐานคะแนนผ่านกลไกอื่นๆ ที่ระบบการเมืองเปิดให้ ซึ่งกลไกการเข้าสู่อำนาจที่สำคัญประการหนึ่งก็คือ เวทีเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น ในขณะที่นักการเมืองที่มีสายสัมพันธ์แบบตระกูลสามารถอาศัยความได้เปรียบต่างๆ ดังที่ได้กล่าวไปแล้วในการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนแรกของบทนี้ ก้าวไปสู่การเป็นนักการเมืองระดับชาติได้ทันทีโดยไม่ต้องอาศัยการเมืองระดับท้องถิ่นเป็นสะพานเชื่อม (ธวัชชัย กฤติยาภิชาติกุล, 2541; ประเทือง ม่วงอ่อน, 2556) นอกจากนี้ ระบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบผสมที่ประเทศไทยใช้มาตั้งแต่การเลือกตั้งในปี 2544 (แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงวิธีการในรายละเอียดบ้างก็ตาม) และผลพวงจากความขัดแย้งทางการเมืองตั้งแต่ปี 2548 ซึ่งนำไปสู่การยุบพรรคการเมืองใหญ่หลายพรรคและตัดสิทธินักการเมืองคนสำคัญหลายร้อยคน ยังเป็นตัวเร่งสำคัญที่ทำให้การถ่ายโอนอำนาจของนักการเมืองระดับชาติรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งเกิดขึ้นก่อนเวลาอันควร ส่งผลให้ทายาทและเครือญาติของนักการเมืองจำนวนหนึ่งได้รับการผลักดันให้ก้าวขึ้นมาเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรโดยไม่ต้องผ่านการฝึกฝนหรือพิสูจน์ตัวเองในการเมืองระดับท้องถิ่นเลย ดังนั้น เมื่อเปรียบเทียบประสบการณ์ที่เคยเป็นนักการเมืองระดับท้องถิ่นระหว่างนักการเมืองที่มีสายสัมพันธ์แบบตระกูลและนักการเมืองที่ไม่มีสายสัมพันธ์แบบตระกูล จึงมีความเป็นไปได้ว่าสัดส่วนของนักการเมืองที่ไม่มีสายสัมพันธ์แบบตระกูลที่เคยเป็นนักการเมืองหรือผู้บริหารในองค์กรปกครองท้องถิ่นมาก่อนน่าจะมีมากกว่านักการเมืองที่มีสายสัมพันธ์แบบตระกูล

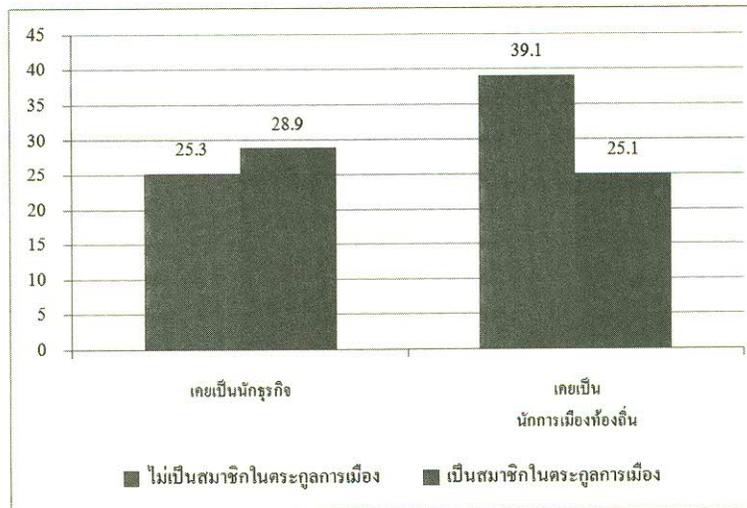
ผลการศึกษาเปรียบเทียบประสบการณ์ก่อนเลือกตั้งของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เป็นและไม่เป็นสมาชิกในตระกูลการเมืองดังตาราง 3 และภาพ 3 ยืนยันสมมติฐานที่กล่าวมาข้างต้นทั้งสองประการ กล่าวคือ สัดส่วนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม พ.ศ. 2554 ที่เป็นสมาชิก

ในตระกูลการเมืองที่เคยเป็นนักธุรกิจและที่เคยเป็นนักการเมืองท้องถิ่นมีความแตกต่างจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรชุดเดียวกันที่ไม่เป็นสมาชิกในตระกูลการเมือง อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติ โดยที่ประสบการณ์ในภาคธุรกิจกับการเป็นหรือไม่เป็นสมาชิกในตระกูลการเมืองมีความสัมพันธ์ในทิศทางที่แปรผันตามกัน ในขณะที่ประสบการณ์ในการเมืองระดับท้องถิ่นกับการเป็นหรือไม่เป็นสมาชิกในตระกูลการเมืองมีความสัมพันธ์ในทิศทางที่แปรผกผันกัน สอดคล้องกับข้อมูลเชิงเปรียบเทียบที่ปรากฏว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เป็นสมาชิกในตระกูลการเมืองที่เคยเป็นนักธุรกิจมาก่อนมีเกือบร้อยละ 30 ในขณะที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ไม่เป็นสมาชิกในตระกูลการเมืองที่เคยเป็นนักธุรกิจมาก่อนมีประมาณหนึ่งในสี่เท่านั้น และในทางกลับกัน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เป็นสมาชิกในตระกูลการเมืองที่เคยเป็นนักการเมืองท้องถิ่นมีร้อยละ 25.1 ในขณะที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ไม่เป็นสมาชิกในตระกูลการเมืองที่เคยเป็นนักการเมืองท้องถิ่นมีเกือบร้อยละ 40 อย่างไรก็ตาม ระดับความสัมพันธ์ดังกล่าวอยู่ในระดับอ่อนมากและค่อนข้างอ่อน กล่าวคือ ร้อยละ 9.2 ของความแตกต่างระหว่างสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เป็นสมาชิกในตระกูลการเมืองถูกอธิบายด้วยการเคยหรือไม่เคยเป็นนักธุรกิจมาก่อน และร้อยละ 31.4 ของความแตกต่างระหว่างสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เป็นสมาชิกในตระกูลการเมืองถูกอธิบายด้วยการเคยหรือไม่เคยเป็นนักการเมืองท้องถิ่นมาก่อน ตามลำดับ

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบประสบการณ์ก่อนได้รับเลือกตั้งของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เป็นและไม่เป็นสมาชิกในตระกูลการเมือง

	ไม่เป็นสมาชิก ในตระกูล การเมือง	เป็นสมาชิก ในตระกูล การเมือง	Sig.	Gamma
เคยเป็นนักธุรกิจ	25.3	28.9	*	.092
เคยเป็นนักการเมืองท้องถิ่น	39.1	25.1	***	-.314

* นัยยะสำคัญทางสถิติ (Sig.) ตัวแปรประสบการณ์ก่อนได้รับการเลือกตั้งอาศัยการทดสอบไคสแควร์ (Chi-Square Test) โดย *, *** หมายถึง นักการเมืองที่มีสายสัมพันธ์แบบตระกูลการเมืองและนักการเมืองที่ไม่มีความสัมพันธ์แบบตระกูลการเมืองมีความแตกต่างกันในเรื่องประสบการณ์ก่อนได้รับเลือกตั้ง อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1 และ 0.01 ($p > .1$, $p < .01$) ตามลำดับ

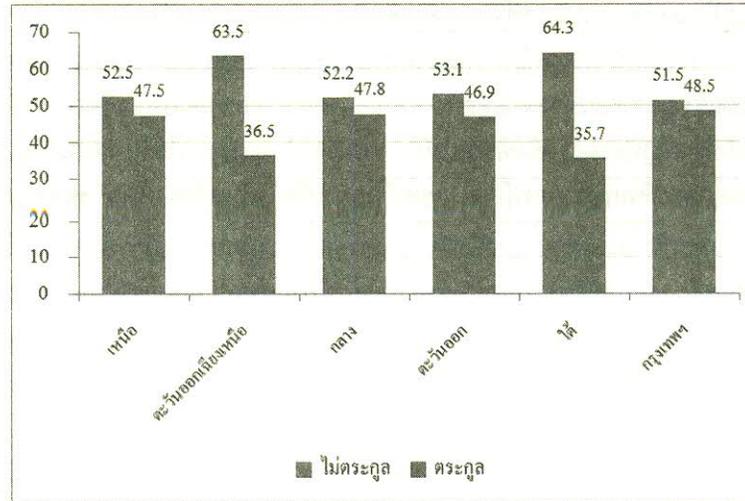

ภาพที่ 3 เปรียบเทียบประสบการณ์ก่อนได้รับเลือกตั้งของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เป็นและไม่เป็นสมาชิกในตระกูลการเมือง

ชัยภูมิของนักการเมืองที่มีสายสัมพันธ์แบบตระกูลการเมือง

การศึกษาข้อมูลนักการเมืองถิ่นในจังหวัดต่างๆ ของสถาบันพระปกเกล้า ยืนยันข้อมูลที่ค่อนข้างจะสอดคล้องกันว่า ความสัมพันธ์แบบเครือญาติเป็น ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ช่วยให้ นักการเมืองจำนวนมากใช้ในการสร้างและ แผลขยายอิทธิพลทางการเมืองในเขตเลือกตั้งหรือในจังหวัดของตน สอดคล้อง กับผลการศึกษาล่าสุดเกี่ยวกับพัฒนาการของตระกูลนักการเมืองไทยที่ยืนยัน ถึงการดำรงอยู่ของตระกูลการเมืองเก่าแก่ที่ประสบความสำเร็จในการรักษา ฐานอำนาจทางการเมืองในเขตเลือกตั้งและในจังหวัดของตนอย่างเหนียวแน่น หลายสิบตระกูล กระจายอยู่ในทุกภูมิภาคของประเทศ และปรากฏอยู่ในพื้นที่ ที่มีระดับของการพัฒนาทางเศรษฐกิจสังคมที่แตกต่างกันทั้งในกรุงเทพฯ และใน ต่างจังหวัด (สตีธอร์ ธานานิธิโชติ, 2556; Stithorn Thananithichot, 2014) ดังนั้น จึงมีความเป็นไปได้สูงว่าสัดส่วนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เป็นสมาชิกใน ตระกูลนักการเมืองน่าจะมีไม่แตกต่างกันมากนักในแต่ละภูมิภาค และไม่น่าจะ มีความแตกต่างกันมากระหว่างเขตเลือกตั้งในกรุงเทพฯ และในต่างจังหวัด

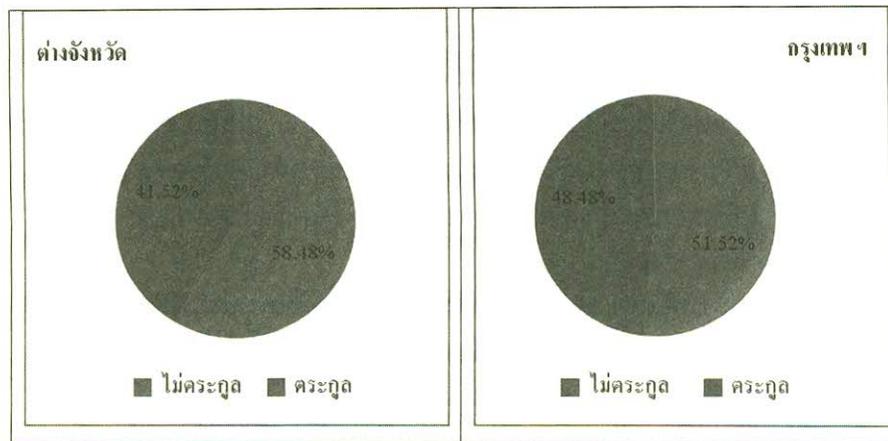
ภาพที่ 4 แสดงสัดส่วนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตที่มี และไม่มีสายสัมพันธ์แบบตระกูลนักการเมืองในภูมิภาคต่างๆ และยืนยันว่า สัดส่วนดังกล่าวมีไม่แตกต่างกันมากนัก โดยภูมิภาคที่มีสัดส่วนของสมาชิกสภา ผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตที่มีสายสัมพันธ์แบบตระกูลนักการเมืองมากที่สุด คือ กรุงเทพฯ (ร้อยละ 48.5) รองลงมาเป็นภาคกลาง (ร้อยละ 47.8) ภาคเหนือ (ร้อยละ 47.5) และภาคตะวันออก (ร้อยละ 46.9) ตามลำดับ ในขณะที่ภาคตะวันออก เฉียงเหนือและภาคใต้มีสัดส่วนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตที่มี สายสัมพันธ์แบบตระกูลนักการเมืองน้อยกว่าภาคอื่นๆ คือมีประมาณร้อยละ 36.5 และร้อยละ 35.7 ตามลำดับ

ภาพที่ 4 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เป็นและไม่เป็นสมาชิก
ในตระกูลการเมือง แยกตามภาค

* ดำเนินการจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตจำนวน 375 คน

นอกจากนี้ เมื่อเปรียบเทียบกันระหว่างเขตเลือกตั้งในพื้นที่กรุงเทพฯ และต่างจังหวัด ดังภาพที่ 5 พบว่าสัดส่วนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตที่มีสายสัมพันธ์แบบตระกูลนักการเมืองในกรุงเทพฯ มีมากกว่าในต่างจังหวัดประมาณร้อยละ 7

ภาพที่ 5 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เป็นและไม่เป็นสมาชิก
ในตระกูลการเมือง เปรียบเทียบกรุงเทพฯ กับต่างจังหวัด

คำนวณจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตจำนวน 375 คน

สรุปและเสนอแนะ

ผลการศึกษาในบทความนี้ช่วยเติมเต็มความเข้าใจเกี่ยวกับคุณลักษณะของนักการเมืองที่มีสายสัมพันธ์แบบตระกูลการเมืองหลายประการ ประการแรกคือการยืนยันว่านักการเมืองที่มีสายสัมพันธ์แบบตระกูลการเมืองโดยภาพรวมมีความแตกต่างจากนักการเมืองที่มีสายสัมพันธ์แบบตระกูลการเมืองทั้งในเรื่องเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ก่อนได้รับการเลือกตั้ง

ประการต่อมา ผลการศึกษาในบทความนี้แสดงหลักฐานเชิงประจักษ์ที่ค่อนข้างจะชัดเจนว่าการเป็นสมาชิกในตระกูลนักการเมืองมีความสำคัญกับการได้รับเลือกตั้งของนักการเมืองโดยเฉพาะนักการเมืองผู้หญิงและนักการเมืองที่มีอายุน้อย แน่แน่นอนว่า ข้อมูลเช่นนี้ย่อมทำให้ความวิตกกังวลต่อการดำรงอยู่ของตระกูลนักการเมืองยังคงมีอยู่ต่อไปในลักษณะของความหวาดเกรงต่อการที่อำนาจทางการเมืองจะไปกระจุกตัวอยู่ที่คนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งที่มีความสนิท

แนบแน่นกันในทางสายเลือดเป็นเวลานาน จนอาจส่งผลให้การเมืองของประเทศไทยพัฒนาไปสู่การเมืองที่ยึดถือตัวบุคคล (หรือวงศ์ตระกูล) มากยิ่งขึ้นไปอีก ซึ่งมีผลเป็นการบั่นทอนการสร้างรัฐที่เข้มแข็ง และเป็นอุปสรรคต่อการคิดริเริ่มนโยบายสาธารณะที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนในวงกว้าง ดังที่ผลการศึกษาในอดีตของบางประเทศเคยตั้งข้อสังเกตไว้ (Hedman and Sidel, 2000; Coronel et al., 2007)

อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างกันในเรื่องภูมิหลังและประสบการณ์ระหว่างนักการเมืองที่มีสายสัมพันธ์ และนักการเมืองที่ไม่มีสายสัมพันธ์แบบตระกูลการเมืองที่น่าเสนาในบทความนี้ได้สะท้อนให้เห็นในอีกแง่มุมหนึ่งว่าการดำรงอยู่ของตระกูลนักการเมืองอาจจะมีข้อดีด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะในฐานะ “แหล่งบ่มเพาะ” เตรียมความพร้อมให้แก่ทายาทก่อนเข้าสู่เวทีการเมือง ทั้งในเรื่องการศึกษาและการฝึกประสบการณ์ทางการเมืองผ่านการติดตามนักการเมืองรุ่นก่อน รวมถึงการเข้าไปปฏิบัติงานจริงกับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในพรรคและในเขตเลือกตั้ง

ประการสุดท้ายและเชื่อมโยงกับประการก่อนหน้า ผลการศึกษาในบทความนี้ที่ยืนยันถึงการมีอยู่ในสัดส่วนที่ไม่แตกต่างกันของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เป็นสมาชิกในตระกูลนักการเมืองในแต่ละภูมิภาค และมีสัดส่วนใกล้เคียงกันระหว่างกรุงเทพฯ กับต่างจังหวัด น่าจะช่วยให้เจือจางมายาคติ (Myth) บางประการที่นำไปสู่ข้อสรุปผิดๆ และเหมารวมเกี่ยวกับทัศนคติและพฤติกรรมทางการเมืองของคนไทยลงไปได้บ้าง โดยเฉพาะมายาคติของคนบางกลุ่มที่ยังเชื่ออย่างฝังหัวว่า “คุณภาพ” ของการตัดสินใจและการแสดงออกทางการเมืองของคนต่างจังหวัดมีไม่เท่ากับคนกรุงเทพฯ จนอาจหลงเข้าใจไปว่าการมีอยู่ของตระกูลนักการเมืองนั้นเป็นภัยอันตรายต่อระบอบประชาธิปไตยที่ต้องกีดกันออกไปจากระบบการเมือง เนื่องจากเป็นผลผลิตของระบบอุปถัมภ์ (ที่มีเฉพาะในสังคมชนบทที่ล้าหลัง)

ข้อค้นพบของบทความนี้ แสดงให้เห็นในภาพรวมว่าการดำรงอยู่ของตระกูลนักการเมืองนั้นเป็นพลวัต กำลังเปลี่ยนแปลงไปสู่รูปแบบที่สลับซับซ้อนมากกว่าในอดีต การวิเคราะห์ข้อมูลโดยอาศัยข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

เพียงอย่างเดียวจึงช่วยฉายภาพอันสลบซับซ้อนดังกล่าวได้เพียงบางแง่มุมเท่านั้น การขยายขอบเขตการพิจารณาเรื่องตระกูลนักการเมืองให้กว้างออกไปโดยครอบคลุมถึงการมีสายสัมพันธ์ของนักการเมืองในการเมืองเรื่องการเลือกตั้งแบบอื่นๆ เช่น วุฒิสภา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจนสายสัมพันธ์แบบเครือญาติของนักการเมืองกับสถาบันทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมอื่นๆ เช่น ระบบราชการ กองทัพ กลุ่มทุน ฯลฯ และการศึกษาตระกูลนักการเมืองไทยในเชิงลึกโดยอาศัยระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อทำความเข้าใจบทบาทและอิทธิพลของตระกูลนักการเมืองในระบบประชาธิปไตยของประเทศไทยที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เป็นความท้าทายที่งานวิจัยในอนาคตสมควรพิจารณานำไปทำการศึกษาต่อไป

รายการอ้างอิง

- เจาะใจ 'สุรชาติ' ดับไฟแค้น 'ปชป.+เพื่อไทย' ตั้งรัฐบาลแห่งชาติ วางแผนพัฒนาประเทศอีก 20 ปีข้างหน้า. (2554, 7 กันยายน). *มติชน*, วันที่ค้นข้อมูล 27 ธันวาคม 2553, จาก <http://www.matichon.co.th/mtc-flv-window.php?newsid=1315393561>
- เจาะใจ 'เอกนัฏ' ละอ่อนสุดในสภา จากอ็อกซ์ฟอร์ดโมเดลสู่ทายาทการเมือง 'พร้อมพันธุ์-เตชะไพบูลย์-เทือกสุบรรณ'. (2554, 27 กรกฎาคม). *มติชน*, วันที่ค้นข้อมูล 19 มิถุนายน 2553, จาก http://www.matichon.co.th/news_detail.php?newsid=1311768185&grpId=&catid=02&subcatid=0201
- ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์. (2550). บทบาททางการเมืองของเจ้าพ่อท้องถิ่นในกระแสโลกาภิวัตน์. *รัฐศาสตร์สาร*, 28(3), 179-223.
- ณัชชาณุช พิธิตธนารักษ์. (2554). *นักการเมืองถิ่นจังหวัดเพชรบุรี*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- ณัฏฐ์ บรรทัดฐาน 'ไม่ติดหนวด เบื้องหลังโค่น 'ภักดีหาญส์' ผมไม่อยากจะเห็นนักการเมืองเป็นตัวตลก. (2554, 15 กันยายน). *มติชน*. วันที่ค้นข้อมูล 27 ธันวาคม 2553, จาก http://www.matichon.co.th/play_clip.php?newsid=1316073289
- ณัฐพงศ์ บุญเหลือ. (2556). *นักการเมืองถิ่นจังหวัดสุพรรณบุรี*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- ถวิลวดี บุรีกุล. (2554). การเมืองเรื่องการเลือกตั้งและปัจจัยสำคัญต่อการตัดสินใจเลือกพรรคการเมืองและผู้สมัคร: วิเคราะห์จากการเลือกตั้ง 3 ก.ค. 2554. *วารสารสถาบันพระปกเกล้า*, 9(2), 5-28.
- ถวิลวดี บุรีกุล และสตีธร ธนานิธิโชติ. (2546). *รายงานวิจัยเรื่องการวัดระดับความเป็นประชาธิปไตยและพฤติกรรมการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร*. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.

- _____. (2548). ภาพรวมการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.2548. ใน สติธร ธนานิธิโชติ, (บรรณาธิการ). *การเมืองไทยในการเลือกตั้งทั่วไป 2548*. (7-25). นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.
- ประจักษ์ ก้องกีรติ. (2554). แนวโน้ม 7 ประการหลังการเลือกตั้ง 3 ก.ค. ประชาไท 20 กรกฎาคม 2554. วันที่ค้นข้อมูล 1 สิงหาคม 2554, จาก <http://prachatai.com/journal/2011/07/36106>
- ประเทือง ม่วงอ่อน. (2556). *นักการเมืองถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- ปรีชา หงส์ไกรเลิศ. (2549). พรรคการเมืองไทย. ใน *การเมืองการปกครองไทยในรอบ 60 ปี แห่งการครองราชสมบัติของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว*. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.
- รักษา เจริญโภคพงษ์ และวีระ เลิศสมพร. (2551). *นักการเมืองถิ่นจังหวัดเชียงใหม่*. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.
- สติธร ธนานิธิโชติ. (2556). ตระกูลการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทย. *วารสารสถาบันพระปกเกล้า*, 11(2), 5-23.
- สมเดช นิลพันธุ์. (2556). *นักการเมืองถิ่นจังหวัดนครปฐม*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- Anek, L. (1988). Business and Politics in Thailand: New Patterns of Influence. *Asian Survey*, 28(4), 451-470.
- _____. (1996). A Tale of Two Democracies: Conflicting Perceptions of Elections and Democracy in Thailand. In *The Politics of Elections in Southeast Asia*, Ed. by R.H. Taylor. Washington D.C.: Cambridge University Press.
- Asako, Y., Iida, T., Matsubayashi, T. & Ueda, M. (2010). *Dynastic legislators: Theory and evidence from Japan*. Tokyo: Waseda University Organization for Japan-US Studies.

- Asquer, R. & Federico, C. (2011). *Family Matters: Testing the Effect of Political Connections in Italy*. Symposium: Democracy and Its Development 2005-2011, Center for the Study of Democracy, University of California, Irvine.
- Camp, R.A. (1982). Family Relationships in Mexican Politics: A Preliminary View. *Journal of Politics*, 44(3), 848-862.
- _____. (1995). *Political Recruitment across Two Centuries: Mexico, 1884-1991*. Austin,: University of Texas Press.
- Clubok, A. B., Norman M. W. & Forrest J. B. (1969). Family Relationships, Congressional Recruitment, and Political Modernization. *Journal of Politics*, 31(4), 1035-1062.
- Dal Bo, E., Pedro D. B. & Jason, S. (2009). Political Dynasties. *Review of Economic Studies*, 76(1), 115-142.
- Feinstein, B. D. (2010). The Dynasty Advantage: Family Ties in Congressional Elections. *Legislative Studies Quarterly*, 35(4), 571-598.
- French, P. (2011). *India: A Portrait*. New York: Knopf.
- Hedman, E. & John, S. (2000). *Philippine Politics and Society in the Twentieth Century: Colonial Legacies, Post-colonial Trajectories*. London: Routledge.
- Hess, S. (1966). *America's Political Dynasties from Adams to Kennedy*. New York: Doubleday.
- Hutchcroft, P. & Rocamora, J. (2003). Strong demands and weak institutions: The origins and evolution of the democratic deficit in the Philippines. *Journal of East Asian Studies*, 3(2003), 259-292.
- Ishibashi, M. & Steven, R.R. (1992). Second-Generation Diet Members and Democracy in Japan: Hereditary Seats. *Asian Survey*, 32(4), 366-379.

- LoGerfo, J. (1996). Attitudes toward Democracy among Bangkok and Rural Northern Thais. *Asian Survey*, 36(9), 904-23.
- McCoy, A., (Ed). (1994). *An Anarchy of Families: State and Family in the Philippines*. Manila: Ateneo de Manila University Press.
- Mendoza, R., Edsel, L.B. Jr., Victor, S.V., & David, Y. (2012). *An Empirical Analysis of Political Dynasties in the 15th Philippine Congress*. Manila: Asian Institute of Management.
- Pasuk, P. and Chris, B. (1997). Power in Transition: Thailand in the 1990s" in *Political Change in Thailand*. (Ed. by Kevin Hewison). London: Routledge.
- Phillips, K. (2004). *American Dynasty: Aristocracy, Fortune, and the Politics of Deceit in the House of Bush*. New York: Viking Adult.
- Rossi, M. A. (2009). *Political Dynasties: Evidence from a Natural Experiment in Argentina*. Buenos Aires: Universidad de San Andres, Argentina.
- Siripan, N. S. (2006). *Thai Political Parties in the Age of Reform*. Bangkok: Institute of Public Policy Studies.
- Stithorn, T. (2014). *Political Dynasties in Thailand after the 2011 General Election*. Paper presented at the 12th International Conference on Thai Studies 22-24 April 2014, Sydney, Australia.